

Ds A. K. STRAATSMa

Een dezer dagen zal het 25 jaar geleden zijn dat Ds A. K. Straatsma, predikant en schrijver van naam, zijn loopbaan begon en zijn eerste voetstappen zette op den weg, waar hij nu een mijlpaal bereikt heeft. Dit deed de Redactie van „Timotheüs” mij verzoeken hem een bezoek te brengen en een speciaal onderhoud met hem te hebben. Ik nam de uitnodiging aan en zoo ging ik op een morgen naar het huis van mijn collega, die een ware vriend van mij is, ofschoon wij elkander niet zooveel ontmoeten kunnen als wij beiden wel zouden willen.

Toen ik zijn kamer binnen kwam, zat hij aan een preek te werken.

Later in het gesprek zei hij, toen hij 't een en ander verteld had over werk, waarvan hij veel hield: „maar 't liefst van alles preek ik toch.”

Straatsma en preeken! Die twee hooren bij elkander. Hij kan dat woord „preeken” uitspreken met een verheerlijkten klank, zooals een jongen den naam van zijn meisje uitspreekt. Dan weet u opeens dat onze nieuwe taalspelling onjuist is en dat wij een woord als „preeken” met twee ee's moeten blijven schrijven. Er zit in dit dubbele iets van een plechtige verzekering: voorwaar, voorwaar. Straatsma bedoelt dan: „heusch, ik ken niets zóó heerlijk als preeken.”

Wie hem wel eens gehoord heeft, weet dat hij heel apart preekt. 'k Denk niet dat hij de traditioneelen trekt; niet de menschen die bij termen leven; niet de cliché-typen, die 't alleen goed vinden als dominee 't zegt zooals het 25 en 50 jaar geleden ook gezegd werd. Neen. 't Is een heel apart soort gehoor dat hij, vooral Zondagsavonds, om zijn kansel vereenigt. 't Zijn de degelijken, zeker, de solieden, maar 't zijn toch vooral ook de buitenstaanders, de jongens en meisjes, zooals er duizenden leven in de stad, die nog maar met een heel dunnen draad aan de Kerk vastzitten en die alleen maar komen bij een dominee, die hen begrijpt en dien zij begrijpen kunnen. Met deze menschen houdt hij een gevecht, maar het is een gevecht van enkel liefde. 't Is werverswerk wat hij doet, werven voor zijn Meester. Hij schildert voor hun oogen de heerlijkheid van Christus, van het Kruis, van 't offer van onszelf. Dikwijls weet hij in zijn preeken een hoogtepunt van spanning te bereiken dat zijn hoorders ademloos doorleven. Ik had, de keeren dat ik hem hoorde, wel eens het gevoel, alsof iemand plotseling zou opstaan en zou zeggen, hardop in de kerk: „Ja, U kiest mijn hart eeuwig tot zijn Koning.”

Toen hij nog jong predikant was te Elkerzee, in een gemeente, die, zooals hij zei, „Schouwsch-vrijzinnig” was, met een vernisje orthodoxie er overheen, logeerde er bij

hem een agent van een Zendingsvereeniging, een vrome jonge man. 's Zondags preekte Straatsma uit Genesis 12, de roeping van Abraham.

„Ik had ze allemaal wel uit hun landpalen en maagschap willen halen. Ik wond mij er bij op,” vertelde hij.

Toen hij met den zendingsagent naar huis wandelde ná de kerk, vroeg de jonge man:

„Hoe lang denkt dominee dat wel vol te houden? Preekt u altijd zoo?”

Toen Straatsma antwoordde van ja, zei de man: „Dan worden ze óf allemaal bekeerd, of als dat niet lukt, dan ga je dood.”

Daar is nu een goede twintig jaar geleden en Straatsma leeft nog — gelukkig!

Maar het eerste deel van de voorspelling van dien zendingsman is wel uitgekomen: ik denk, dat Straatsma veel menschen mag bekeeren, en dat hij al veel zondaars tot Christus heeft mogen leiden.

Sommigen zeggen van hem dat hij een boetprediker is. Ik geloof het niet, ik zou hem liever een bekeeringsprediker willen noemen. Misschien gebruikt hij het woord „zich bekeeren” weinig, maar het effect moet bij velen bekeering zijn.

Hij zei, dat velen de opmerking maken dat hij in Den Haag veranderd is. Ik antwoordde dat ik dat ook geloofde. In Zandvoort hoorde ik hem tien jaar geleden, maar sinds hij in Den Haag staat, is hij uitgegroeid tot „een man” in Christus. Zooals de stem van een man voller, warmer, dieper is dan van het kind, zoo heeft zijn prediking gewonnen aan diepte, die waarschijnlijk bij hem, zooals bij velen, de keerzijde is van een verdriet, dat hij heeft moeten doormaken. Ik heb hem nu nooit gehoord, zonder dat Christus, de Christus van Johannes, Paulus, den Hebreënbrieff, genoemd werd. — bij Straatsma is het beter te zeggen, bezongen werd. Hij gaf zelf toe, dat hij veranderd is.

„Ik ben door en door romanticus,” zei hij met een zucht. (Duizenden, die „la vie romancée” van dichtbij kennen, vinden dat u dien zucht gerust had mogen inslikken.) „Maar ik ben dat wel een beetje kwijtgeraakt. Ik heb in dat opzicht wat te danken aan Barth. Dat slaat Barth stuk. 'k Heb van Barth op mijn nek gehad! 't Zelfzuchtige in je geestelijk leven en je gebedsleven — dat is romantiek. En dat moet er uit.”

Ook in een ander opzicht is hij veranderd. Heerlijk, als een mensch nog kán veranderen. Alleen als je versteend bent, kun je niet meer veranderen, want de enige verandering, die je dan nog ondergaan kunt, is verkalken.

Vroeger is er een tijd geweest, toen hij „theologie” en „theologen” uitlachte. „Een goed dominee zijn” was zijn ideaal en dat vatte hij praktisch op: praktisch werken, praktisch preeken. Voor exegese van een tekst voelde hij niet veel. Gevolg was, dat hij een tekst vergeestelijkte of liet verdampen. Totdat een collega hem eens ernstig aansprak en zei: „Je loopt een groot gevaar: je gaat allegoriseeren.” Dat heeft hij toen zelf ingezien en nu doet hij het anders. „Als je den tekst niet exegetiseert, wordt je duim je commentaar,” zei hij. „Daarom kun je geen goede dominee zijn, zonder theoloog te zijn. 'k Probeer nu altijd te weten wat mijn tekst wil.”

Ik zei hem, dat ik geloofde dat onze tijd, en misschien nog meer dan twintig, dertig jaren die vóór ons liggen, dus onze jonge menschen in de toekomst, vóór alles frischheid, onmiddellijkheid, geen bombast en rhetorica noodig hebben; dat dat wel een tijdlang mee kan sleeten, maar dat het toch onbevredigd zal laten op den langen duur. Ik deed hem een voorstel: hij moest in Den Haag een soort preekcollege geven, voor candidaten in

de theologie, waarvan er zeker wel een 50, uit verschillende kerken, in Den Haag wonen. Toegang vrij! Ook voor dienstdoende dominees! Van alle mogelijke kerken! Ik verwachtte daar veel van. Maar Straatsma wilde er niet van hooren. Met een schaterlach spotte hij heel mijn plan weg. Hij bleef er niet een beetje omheen cirkelen. 'k Mag het misschien wel zóó zeggen (mijn eenige sport, die ik zoo nu en dan eens bedrijf is nu eenmaal: vischen): hij bleef er niet een beetje aan sabbelen. U kent dat verschijnsel wel; de visch denkt bij zichzelf: 'k laat mij niet vangen, maar hij blijft beneden in het water om het stukje deeg heencirkelen; telkens eens een tik met zijn kop of staart er tegen aan! Dat is niet iets voor Straatsma. Wat hij niet kán of niet wil, wijst hij af. Ik geloof dat een stuk van zijn geslaagde 25-jarige loopbaan ligt in zijn zelfkennis. Ik bedoel: hij weet waar zijn krachten, zijn mogelijkheden liggen — en waar niet. Waar zij niet liggen, daar komt hij niet, daar waagt hij zich niet. Dat heeft hem kracht uitgespaard voor zijn mogelijkheden. En die mogelijkheden zijn bij hem prachtige, vruchtbare werkelijkheden geworden.

Hij is ook een echte pastor.

't Eenige waaronder hij lijdt is, dat de ontmoetingen met menschen in de stad, uit den aard der zaak, zoo kort en zoo weinig in getal zijn. „'t Zijn allemaal „ships that pass in the night,“ ” zegt hij. „Wat je in Zandvoort had, kun je hier onmogelijk hebben: dien omgang met elkander, dat samenleven.“ Ofschoon er, als gevolg van zijn preeken, veel menschen bij hem komen, aan wie hij zielszorg kan bewijzen, door met hen te praten.

Mannen als Straatsma toonen hun ware grootheid nog het meest in het feit, dat zij ootmoedig blijven. Hij is gevierd. Velen dragen hem op het schild van een gevaarlijke vereering, maar dergelijke mannen hebben een tegenwicht tegen hoogmoed en zelfverheerlijking in de altijd-tegenwoordige wetenschap, dat zij zooveel te dan-

Foto stelier „Frans Hals“, Den Haag. *

ken hebben aan wat anderen voor hen in hun leven zijn geweest en hebben gedaan. Zij beschouwen veel van wat zij hebben als een erfenis. Zij zien, dat zij maaïen wat anderen gezaaid hebben en dat maakt hen ootmoedig. Als zij maaïen op een hoogen feestdag, verlangen zij minstens dat degenen die zaaïden in hun leven, niet vergeten zullen worden. „Ontrouw zijn aan het geslacht Uwer knechten,“ dat voelen zij als een van de ergste zonden.

Zoo gedenkt Ds Straatsma graag in deze feestdagen twee menschen die hem vormden en nóg vormen: zijn vrouw en zijn vader. Eén kracht in het heden; en één kracht die stierf, maar wiens invloed, als een dagelijkse zegen, door hem ervaren wordt.

„Als ik nu wat rustiger ben op den preekstoel, heb ik dat aan mijn vrouw te danken. Zij is zoo heerlijk nuchter,“ zei hij. Iemand zei eens tegen haar van haar man: „Je moet hem maar altijd weer met zijn twee beenen op den grond trekken.“ Als zij dat gedaan heeft, en als wij 't aan haar danken dat hij zoo'n echte werkelijkheids-mensch is, zullen honderden mevr. Straatsma in deze dagen stil en dankbaar in hun hart gedenken.

En in de tweede plaats gedenkt hij zijn vader.

Toen Ds Straatsma een jongen was, heeft hij ook een beetje een zwarten, donkeren tijd gehad. Hij onderging den verruwendend invloed van het dagelijks op en neer reizen als spoorweggymnasiast. Thuis hadden ze 't moeilijk. Een broertje lag ziek. Er was veel schaduw en veel zorg. Maar hij begreep dat nog niet.

Eens kwam hij weer thuis van den trein. Zijn vader stond op de stoep van de pastorie. Hij wist wel, dat zijn jongen een zwarten, donkeren tijd doorleefde. Maar hij zei enkel maar op die stoep: „Jongen, je hoeft mij niets te vertellen. Ik zie het wel. . . Met God en je geweten moet je uitmaken of je schuld hebt.“

Dat is 't eenige wat gezegd werd.

„Dat is liefde en paedagogiek bij de gratie Gods,“ zei hij. „Straatsma,“ antwoordde ik, „weet je wel, dat je zelf in je preeken precies diezelfde methode van je vader toepast? Je zegt het tegen de menschen, je legt het voor hun conscientie neer, maar dan zeg je „amen“ en laat je het aan henzelf over om konsekwenties te trekken.“

Ik hoop, dat ik Ds Straatsma geen pijn gedaan heb met al deze verhalen. Hij heeft mij gevraagd, het niet al te mooi te willen maken. Maar als God iets moois in iemand legt, is het wijzen daarop toch eigenlijk: roemen in Hem. Zooals een van mijn catechisanten, die Zondag belijdenis deden, mij vroeg om den dienst te willen aanvangen met het zingen van „Alle roem is uitgesloten.“

„In de portrettenverzameling van mijn moeder zit een portret van den man die mijn vader bevestigde,“ zei hij bewonderend. „Achterop het portret staat de naam van den man geschreven; en nog iets; ik geloof dat het ongeveer dit is: „Totdat Christus in hem gestalte zal hebben gekregen.“ Gewoonlijk is de man die zoiets bewondert in anderen, bezield met den wensch dat het waarheid mag worden ook in zijn eigen leven. God geve Ds Straatsma zijn wensch!

Deze tijd, waarin zijn herdenkingsfeest valt, is Paaschtijd, tijd van verjonging, van vernieuwing, van herleving. Mogen zijn krachten vernieuwd worden door de liefde van duizenden, niet het minst van de jeugd. Mogen de krachten van het verleden hem bezielen; de steun van het heden hem vroolijk maken; de prachtige taak der toekomst hem het gevoel geven, dat hij op zijn plaats is in deze mooie stad, die hem liefheeft en hem eert om zijn persoon en zijn werk.

AMO NESCI RI